zen
centrum
amsterdam

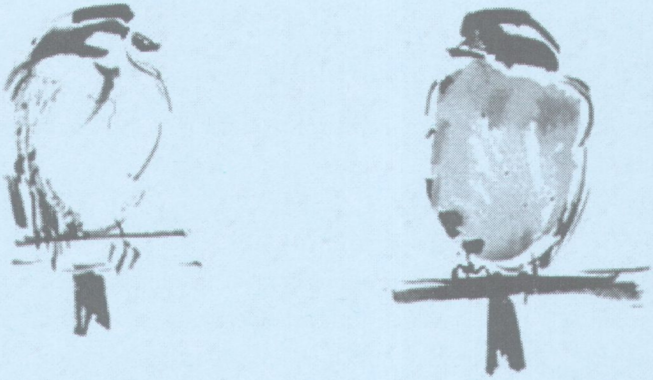
zensor...

Zensor 47 winter 2009

China

losse verkoop 3 euro

Wat zich iedere dag herhaalt vind je 'gewoon',

en je zoekt het ongewone.

Maar het gewone is de ingang tot het ongewone.

Dat ontgaat je als je zoekt.

www.taozen.nl

Redactioneel

Dit nummer van de Zensor probeert de bakermat van zen, de Chinese chan, wat meer te verkennen. Niko vertelt over zijn reis naar China van 1986, waar hij geen onverdeeld goede herinneringen aan bewaart, en legt uit waarom China van zo'n cruciaal belang is geweest voor de zentraditie in Japan en dus in het Westen.

André van der Braak geeft een update van de situatie in China. Hij vertelt over zijn reis naar China afgelopen zomer, waar hij vele boeddhistische tempels bezocht en meemaakte hoe het boeddhisme er in China vandaag de dag voorstaat. Annemiek Deerenberg ging op bezoek bij onze Chinese buren op de Zeedijk, de Foguangshan. Jacky Demmers neemt ons mee op een reis door zen in China – dat toch dichterbij blijkt te liggen dan je zou denken.

Gita Sonnenberg interviewde onze zendogenoten van de taozen-groep van Maarten Houtman – geen theorie, geen koans, geen lineage, geen dagelijkse zitmeditatie! De Haiku-hoek is deze keer gewijd aan de Chinese kluizenaar Hanshan.

Ook aandacht in dit nummer voor het overlijden van onze geliefde Elly. Niko en Lida schreven allebei een mooi in memoriam.

Het volgende nummer van de Zensor gaat over vreemdgaan. Van zen, wel te verstaan. Is zen genoeg om helemaal aan je trekken te komen of heb je er nog iets anders naast lopen? Flirt je wel eens met een ander spiritueel pad? Ben je spiritueel gesproken ronduit poly-amoureus, of blijft het bij wat snuffelen hier en daar? De Zensor hoort het graag. Stuur je bijdrage uiterlijk 1 februari 2010 naar Jacqueline (overleg even met haar over inhoud en lengte i.v.m. de coördinatie van het nummer).

De redactie

Dunuang en de grotten van Mogao

Religieus verkeer tussen China en Japan

Aan de enige reis naar China die Niko ooit maakte, bewaart hij bepaald geen goede herinneringen. Maar desondanks is het belang van China voor de zentraditie nauwelijks te overschatten: 'China is van cruciaal belang geweest voor zen in Japan. En dus in het westen.'

Door Jacqueline Oskamp

'Ik vond het een vreselijk land', zo blikt Niko terug op de reis die hij in 1986, samen met zijn ex Maartje, naar China maakte. 'De Chinezen hadden echt plezier in 'westerlingetje pesten'. Dan stond je in een ellenlange rij om een treinkaartje te kopen, was je na anderhalf uur eindelijk aan de beurt en zei zo'n beambte doodleuk 'nee'. Zo hebben we eens twee dagen vastgezeten in een provinciestadje, een kruispunt van spoorwegen, waar niets te beleven viel. Men weigerde een treinkaartje te verkopen. Hetzelfde gold voor hotels. We kwamen soms bij heel grote hotels waar geen kip in zat en als je dan om een kamer vroeg, was het antwoord 'nee'. Ik heb drama's gezien aan hotelbalies - een Amerikaan die helemaal uit zijn dak ging. Daar stonden ze ijskoud bij te lachen. Vonden ze prachtig.'

Vlekkeloos Engels

'Het boeddhisme is zeer grondig vernietigd in China', vervolgt hij. 'Daar hoor je niet zoveel over, maar Mao heeft bijna alle tempels, op enkele uitzonderingen na, met de grond gelijk gemaakt. In de jaren tachtig begon men te ontdekken dat het toch wel erg mooie kloosters waren, die bovendien toeristen trokken. Dus geld. Toen is men een en ander weer gaan restaureren. Zo bezochten wij een tempel in Shanghai waar het heel druk was. Ik wilde graag meer over de achtergronden weten, maar wie spreekt er Engels in China? Op een gegeven moment besloot ik gewoon mee te doen met de anderen en ik maakte een volledige buiging voor de ingang. Prompt kwam er een oud mannetje op me af die vlekkeloos Engels bleek te spreken. Hij vertelde dat de tempel tot voor drie maanden helemaal verlaten was geweest, maar dat men nu elke 15e van de maand de geboortedag van Kwan Jin vierde.'
Ook al zijn de meeste sporen van het boeddhisme uitgewist, toch is China van cruciaal belang geweest voor de zentraditie in Japan en dus in het westen. 'Alle belangrijke zenteksten, een mix van Indiaas boeddhisme en taoïsme, zijn Chinees. De koanliteratuur, uniek in zijn soort, is Chinees. Interessant is de geschiedenis van de Hart Soetra: dat is waarschijnlijk een Chinese tekst die 'terug' is gebracht naar India en daar weer naar het Sanskriet is vertaald.'

Grote bloei

De meeste teksten werden echter uit het Sanskriet naar het Chinees vertaald, een project dat zo'n drie eeuwen in beslag heeft genomen. Een sleutelfiguur was Kumarajiva die begin 400 met behulp van duizenden monikken in Ch'ang-

an (tegenwoordig Xi'an) aan een vertaling werkte. 'Wat moest men met woorden als karma, verlichting of nirvana? Allemaal begrippen die de Chinezen niet kenden. Daar worstelen wij ook nog altijd mee. Maar Kumarajiva heeft dat zó goed gedaan, dat men nu soms liever de Chinese teksten raadpleegt om te kijken wat er wordt bedoeld, dan het oorspronkelijke Sanskriet.'

In sommige opzichten stuitte het Indiaas boeddhisme op veel weerstand in de Chinese maatschappij. Bijvoorbeeld het monastieke idee dat mensen op kosten van anderen zich aan hun spirituele ontwikkeling wijdden. Bedelen is taboe in China. 'In de 9e eeuw werden de boeddhisten dan ook vervolgd. Men beschouwde hen als een asociale groep die geen bijdrage leverde aan de Chinese samenleving. Een aantal boeddhistische scholen heeft dat niet overleefd, maar chan en het Zuivere Land-boeddhisme wel. Chan heeft zich snel aangepast aan de Chinese cultuur door te zorgen voor hardwerkende monniken die in hun eigen levensonderhoud konden voorzien. Tot 1200 heeft chan een grote bloei doorgemaakt, na die tijd is het boeddhisme in China niet echt interessant meer. Sindsdien is er weinig verandering of vernieuwing.'

Dode Zee-rollen

'Japan is van oudsher sterk op China gericht geweest: cultureel, staatkundig, juridisch en artistiek. De zogenaamde zentuinen zijn gewone Chinese tuintjes. Al vanaf 200 is er een intensief religieus verkeer. Zo verordent Prins Shotoku (573-621) dat het boeddhisme naar Japan gebracht moet worden. Hij dacht dat het als bindmiddel tussen de Japanners zou kunnen fungeren en dat het de bevolking iets educatiefs te bieden had. In de 9e eeuw ging Kukai naar China en kwam terug met Shingon-teksten. Ook in de 13e eeuw ontdekte men van alles: Dogen kwam met 'echte' zen terug, de soto zoals wij die nog altijd beoefenen, terwijl anderen in diezelfde tijd met rinzai thuis kwamen.'

Niko onderschrijft de constatering dat de zentraditie alles aan China te danken heeft. Een bezoek aan het land kan dan ook bijdragen aan je beoefening, meent hij ondanks alles. 'De grotten van Yungang moeten heel indrukwekkend zijn. De sanghaleden die met Maurice Knegtel een reis naar China maakten, hebben mij een fotoboek van deze grotten cadeau gedaan en daarin kijk ik af en toe vol bewondering. In enorme rotsen zijn prachtige boeddhabeelden uitgehakt. Daarnaast heb je de grotten van Dunhuang, waar rond 1920 een enorme hoeveelheid manuscripten is gevonden, in belang vergelijkbaar met de Dode Zee-rollen. Wat zou ik dat graag een keer zien!'

De wallen op om iets van China te ervaren

door **Annemiek Deerenberg**

Hoe zou het zijn als ons zencentrum zo'n beetje zou functioneren als de Chinese tempel op de Zeedijk? Een deel van onze 'roots' ligt in het chan boeddhisme in China, maar we zijn daar wellicht toch ver vanaf geraakt. Dat denk ik na mijn bezoek aan die tempel en het gesprek wat ik had met een van de vertegenwoordigers van de tempel, de 26-jarige student communicatiesystemen Guan Her Ng*, laat zich Juan – op z'n Spaans – noemen door niet-Chinees-sprekenden.

Stel je voor dat wij zo'n kleurrijke plek voor ons centrum zouden hebben, met veel geel (de kleuren van de keizer) en veel rood (warmte, welkom). Hé, dat laatste hebben we zomaar.

*spreek uit: 'Kuan' – als van Kuan Yin – en dan 'Huh'. De achternaam Ng heb ik niet eens geprobeerd uit te spreken.

En stel je voor dat iedereen zo kon binnenlopen en een van onze tempelruimten met onze grote en kleine beelden van boeddha's en bodhisattva's, met een hele grote gong en een hele grote vistrommel kon bekijken, wierook kon branden, muziek kon horen en souvenirs kon kopen.

En stel je daarbij voor dat het vooral toeristen zijn, die binnen komen, en dan ook nog vooral toeristen die nu juist de wallen bezoeken. Hoe zouden we dat vinden? Bedenk eens even dat die tempel 9 miljoen gulden (4 miljoen euro) had gekost, wat allemaal was opgebracht met donaties. En dat als je een flinke donatie had gedaan, dat er dan een bodhisattva aan de muur in de tempel hing ter herdenking aan jou en je gift...

En hoe zouden we het vinden als we als we wat minder zouden mediteren, maar wel meer zouden chanten (soetra's zingen) en dat we zo ook het zuivere-land-boeddhisme konden beoefenen? En dat we bovendien – zonder geheimzinnigheid, maar in alle openheid – tantrisch boeddhisme zouden kunnen beoefenen?

Stel je voor dat we geregeld van alles te vieren hadden, met meer of minder uitbundige ceremonies, met veel eten, speciale kleding, en aparte culturele dansen en sporten. En denk je eens in dat we deel zouden uitmaken van een grote internationale organisatie, die in alle werelddelen vestigingen heeft. Die een officiële NGO is die zich inzet voor ontwikkelingshulp, educatie en noodhulp. En bedenk dan ook dat als we een sesshin wilden doen, we naar Berlijn zouden moeten afreizen, want ons centrum leende zich daar dan niet voor.

Het is wel heel wat anders dan wij gewend zijn aan de Binnenkant. Wij zijn dan toch – als sangha en als boeddhistisch centrum – veel soberder in onze huisvesting, in onze gastvrijheid voor buitenstaanders, in ons tonen van de beelden van onze voorbeelden, in onze gulheid en hulpvaardigheid en in onze feestelijkheid. Maar onze reden van 'bestaan' is dan ook – deels – een heel andere dan die van de Chinese tempel, officieel de Fo Guang Shan He Hua Tempel, waarbij 'He Hua' staat voor 'lotusbloem', maar ook voor 'Hollandse bloem in het boeddhisme'. De oprichter, de eerwaarde meester Hsing Yun (oorspronkelijk uit China, maar uitgeweken naar Taiwan) had met deze tempel het doel voor ogen om de dharma zo breed mogelijk te verspreiden, zoals hij dat ook in andere we-

relddelen doet en deed. Tegelijkertijd is de tempel duidelijk in de eerste plaats opgericht voor de belangstellende, hier te lande wonende Chinezen (waarmee ik voor het gemak ook bedoel de tot Nederlander genaturaliseerde Chinezen). En Guan vertelt me dat een deel van de doelgroep de eerste generatie Chinezen in Nederland is, de ouderen die hier soms al tientallen jaren geleden gekomen zijn en die nog sterk geconditioneerd zijn door de Chinese cultuur. Deze groep is niet zo geïnteresseerd in het praktiseren van boeddhisme – zoals Guan het noemt. Deze groep is een groep van 'gelovigen', die graag meedoet aan de ceremonies en aan het chanten, en die de boeddha's en bodhisattva's én de voorouders vereert en tot wie de mensen zich richten voor hulp en steun.

Daarnaast is de tempel gericht op de jongere Chinezen in Nederland. Bij hen gaat het ook om kennismaken met of ervaren van de Chinese cultuur, maar in deze groep zijn ook praktiserenden te vinden. De leden van de BLIA (zie verderop in dit stuk), mensen als Guan, praktiseren het boeddhisme in zijn vele vormen (rinzai- en soto-zen, zuivere land boeddhisme en tantrisch boeddhisme), ze chanten, mediteren, luisteren naar lezingen en bestuderen teksten om tot dieper inzicht te komen. Bovendien zetten ze zich in voor huishoudelijke zaken binnen de tempel en het organiseren van evenementen. Het streven van deze tempel, zegt Guan, is er uiteindelijk op gericht een echte vorm van Nederlands boeddhisme te vinden. En Nederlanders zijn dan ook van harte uitgenodigd om deel te nemen aan tempelactiviteiten. Zo is er elke zondag een dienst met meditatie, chanten en ritueel en wie dat maar wil is welkom.

Een paar dingen zijn me opgevallen in de tempel en in het gesprek die ik in dit stuk even wil noemen:

- Ik meende dat zen erg beïnvloed is door het taoïsme. Guan zegt hierover: 'het taoïsme streeft naar balans, maar het boeddhisme zegt dat er geen balans is'.
- Guan ervaart – tot mijn verrassing – dat boeddhisten in Nederland soms in de verdediging worden gedrongen door christenen, en hij denkt daarbij met name aan christelijke Chinezen, die rituelen van bijvoorbeeld voorouderverering en/of geloof in reïncarnatie als domheid bestempelen.
- Er is in de tempel een studiegroep boeddhisme onder leiding van Gerard Kwak, die voor iedereen toegankelijk is, maar die nu juist weer voornamelijk door westerlingen c.q. Nederlanders wordt bezocht.
- Guan heeft moeite met de term 'humanistisch boeddhisme' die bijvoorbeeld

op de website van de tempel veelvuldig wordt gebruikt. Hoewel Guan het goed vindt dat gezocht wordt naar 'skillfull means' om de dharma in de praktijk van alledag en niet alleen individueel maar ook juist maatschappelijk vorm te geven, meent hij ook dat het humanisme – met zijn streven naar individuele autonomie en zelfontplooiing – in tegenspraak is met de zelfloosheid die het streven is van het boeddhisme.

• Het chanten in het Chinees is volgens Guan voor iedereen die dat niet eerder heeft meegemaakt een bijzondere en aan te bevelen ervaring. Hij zelf chant elke dag en voor hem 'doet' het hetzelfde als meditatie. Het geeft helderheid van geest. Hij noemt daarbij hoe bijzonder het is te kunnen focussen op elke klank en te kunnen luisteren naar je eigen voortgebrachte klanken, als een speciale manier van zelfobservatie.

• Naast grote aandacht voor Kanzeon (Kuan Yin) is er aandacht voor de Ksiti-

garbha bodhisattva, die ik niet kende. Deze bodhisattva heeft gezworen niet eerder verlichting te zullen bereiken, voor dat eerst alle levende wezens uit de hel zijn kunnen ontkomen.

• In de grote organisatie waarvan de tempel deel uitmaakt (de IBPS, International Buddhist Progress Society voor kloosterlingen en de BLIA, de Buddha's Light International Association voor leken) is een grote oververtegenwoordiging van nonnen ten opzichte van monniken. Ook in Nederland zijn het twee nonnen –'venerables'– die de tempel leiden en die de boeddhistische leraren van de gemeenschap zijn. Allemaal zaken om nog eens mijn gedachten over te laten gaan.

Guan weet me verder nog te vertellen dat hij zelf tot het boeddhisme is gekomen (hij is christen geweest) via zijn moeder, die weliswaar weinig educatie had genoten, maar wel grote belangstelling in hem heeft gewekt voor ethische, maatschappelijke en culturele vraagstukken. In het boeddhisme vond hij een geschikte vorm om met deze vraagstukken te 'worstelen'. Guan ziet in de tempelactiviteiten ook de mogelijkheid om een brug te slaan tussen de Nederlandse maatschappij en de oudere generatie Chinezen in Nederland. Een mooi voorbeeld daarvan is dat de dag waarop de medicijnboeddha wordt vereerd ook gelegenheid biedt om informatie te geven over de inenting tegen de Mexicaanse griep. Tja, niets menselijks is de Chinezen en Nederlanders vreemd, denk ik daarbij en we lachen om de theorieën van implantaten om al onze gangen na te gaan, die inmiddels de media beheersen.

Bij deze nodigt Guan ons allen van harte uit voor de boeddhadag-viering in mei komend jaar. Hij zelf is stellig van plan een keer, en liefst met een groepje jongeren, bij ons te komen kijken. Uitwisseling en vriendschappelijke banden worden zeker op prijs gesteld. Ik heb me voorgenomen een keer de zondagochtenddienst met al dat Chinese chanten bij te wonen en het grote Kuan Yin beeld met al haar armen vol symbolische voorwerpen nog eens goed te bestuderen. Guan heeft me daartoe zeker geïnspireerd.

Met dank aan de gastvrijheid van de Chinese tempel aan de Zeedijk (de enige echt boeddhistische Chinese tempel in Nederland) en aan Guan Her Ng.

In memoriam Elly Jushin Kromhout

Dát moment
Inzichtelijk als licht
Regen van rijkdom en overvloed
Opnieuw de onschuld
Slechts goedheid
Niet door tekens aangetast
En de goddelijke woorden:
'Ik ben jou en jij bent mij.'

Waar ben je gebleven, lieftallig ogenblik?
Want spoedig viel de duisternis
Wolken omhulden de herinnering
Elk spoor werd door de wind gewist
De ogen blind, al zagen zij de zon
En het bewegen van de bomen
Geen woord dat richting gaf
Zelfs geen vinger die kon wijzen naar de maan.

Toen kwam de dood in 't zicht.
Geen geneesmiddel bleek voorhanden.
Alleen het medicijn van langzaam sterven,
Het ontvangen van het doven van het licht,
Van liefdevolle ogen, zachte handen,
En overal omringende, goddelijke woorden,
die fluisterden, ten einde toe:
'Ik ben jou en jij bent mij.'

Dit moment
Is nooit voltooid verleden tijd.

Lieve Monnik Elly, Bonsan, Vrouwe Boeddha,
Als wolken en als water zó vrij en onthecht.
Je hebt gedaan, wat gedaan moest worden.
Rust nu, in vrede.
Liefs,
Je Niko

In memoriam Elly Jushin Izzo Kromhout

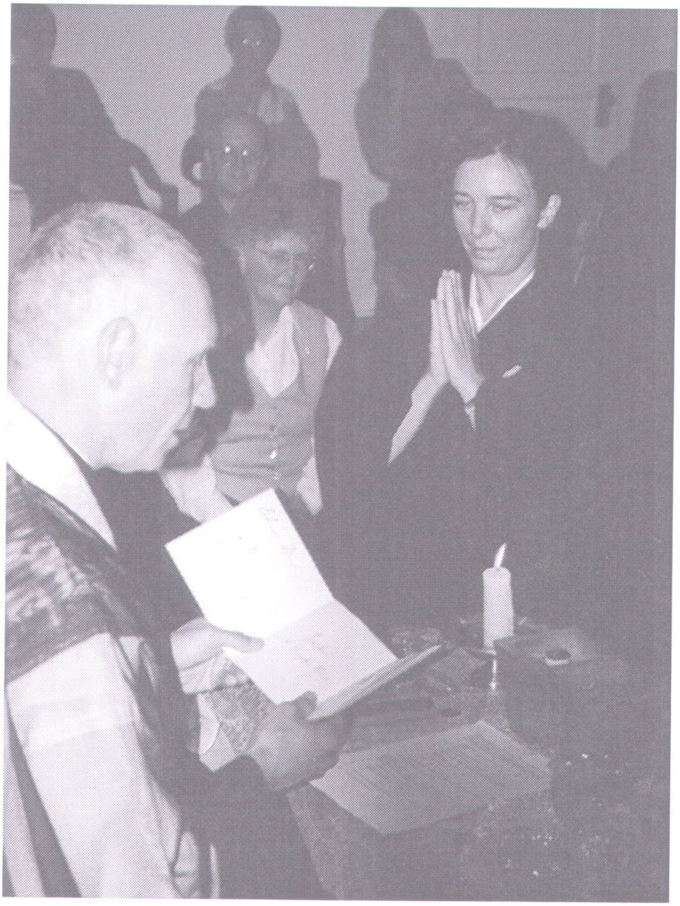
door **Lida Kerssies**

In de nacht van 11 november stierf Elly Jushin, een paar uur nadat ze van Niko Sensei de monnikswijding had ontvangen. Ze stierf als monnik, haar laatste wens was in vervulling gegaan. In een interview in nummer 3 van de Zensor van 2004 vertelt ze dat ze na jaren zoeken en ongelukkig zijn een spirituele ervaring had gehad, waarbij de wereld voor haar openging. Ze had iets gezien waarvan ze méér wilde. Kort daarop had ze in de zendo van Kanzeon Sangha Nico ontmoet. Hij had haar het gevoel gegeven dat ze daar op haar plek was, ze was thuis gekomen. Maar haar zoektocht ging door.

In de jaren negentig ontmoette ik Elly voor het eerst in Salt Lake City in het Zencentrum van Genpo Roshi.Van hem ontving ze in 1999 jukai. Terug in Amsterdam gingen we samen op zoek naar nieuwe spirituele ervaringen, in de Amstelkerk, in de Muiderkerk, op de Weesperzijde, veelal bij leraren van de Advaita Vedanta. Na dergelijke uitstapjes gingen we weer terug naar onze eigen zendo, daar konden we ontspannen. We zwierven eindeloos door de stad, langs boekwinkels, musea – Elly hield van kunst. Ze zocht naar het mystieke in schilderijen.
Ze wees me het voormalige Lloydhotel, waar ze in haar atelier beelden maakte.

In 2002 ontmoette ze Francesco Izzo, de liefde van haar leven, met wie ze afgelopen zomer trouwde. In die tijd wilde ze ook al monnik worden, in een zencentrum gaan wonen. Maar ze koos voor haar relatie met Francesco. Foto's van die tijd laten Elly zien: mooi, gelukkig, stralend. Het was een probleemloze tijd van zonnige vakanties met hem.

Tot haar ziekte verergerde. Haar laatste jaren stonden in het teken van ziekenhuisbezoek voor therapieën en bestraling. Ze heeft gevochten voor haar leven, ze wilde zich niet aan de ziekte overgeven. Francesco, de families en haar vrienden hebben haar tot het eind toe enorm gesteund in haar strijd.
We wilden haar niet missen.

Elly bleef intussen zeer betrokken bij haar zenpraktijk, bij de mensen van de sangha. Ze wilde zo graag blijven komen naar de zendo, maar het laatste jaar liet haar fysieke toestand dat steeds minder toe. Toen Niko vorig jaar het monnikschap toegankelijk maakte zag Elly daarin een mogelijkheid om met de praktijk en haar sanghavrienden verbonden te blijven. Ze wilde de *kesa* (het monnikskleed) gaan maken. Met een paar mensen zijn we begonnen om haar daarbij te helpen: stof gekocht, panden geknipt. Elly is zelf begonnen de eerste steken te zetten, tot ze niet meer kon. De avond voor ze stierf heeft Niko haar ingewijd als zijn eerste monnik.

De tao terug in Zen

door **Gita Sonnenberg**

Sinds 1990 delen we de zendo met de taozen groep van Maarten Houtman. Het zijn onze huisgenoten, maar wat weten we van hen? Wat is hun beoefening en hun inspiratie? Het thema van dit nummer gaf een mooie gelegenheid om twee leden van de groep te interviewen: Rien Heukelom en Onno van Eijk.

Rien ontvangt Onno en mij in zijn huis in Amsterdam-Noord, en schenkt thee in porseleinen kopjes. Alles staat klaar voor een boeiende uitwisseling over taozen, over Maarten Houtman en over onze eigen beoefening.
Rien is sinds 1975 leerling van Maarten Houtman, en is nu één van de organisa-

toren van de groep sinds Maarten in 2007 stopte met lesgeven. Sindsdien is er een proces gaande om een nieuwe vorm te vinden.
Rien: 'Wat we doen in de groep, nu, is eigenlijk heel primitief. Maarten had in zijn toespraken de gave om zó over zijn eigen ervaring te spreken waardoor je als toehoorder dacht dat het over jouw ervaring ging. Het merkwaardige gevolg was dat hij je ook direct tot jouw eigen ervaring bracht. Zijn toespraken (die ook op CD te beluisteren zijn, red.) zetten je aan om direct te luisteren naar wat je op dit moment ervaart. Je kunt de echo van zijn woorden als het ware in je buik voelen. Wij hebben dat vermogen niet. We kunnen het alleen over onze eigen ervaring hebben, en dit delen met de groep. Wat dat doet, is dat je denkt: ik sta niet alleen, laten we samen verder gaan.'
Onno: 'Maarten was toch echt de motor. Ik heb wel geaarzeld, twee jaar geleden, of ik nog door wilde gaan. Maar ook hier worden we weer op onszelf teruggeworpen, we moeten het zelf organiseren. We zitten nog steeds in een proces, maar het staat wel.'

De kern van wat Maarten wilde overbrengen is, zo leggen Rien en Onno me uit, de totale verantwoordelijkheid voor de eigen ervaring. Niet de verantwoordelijkheid bij anderen zoeken, bij de kerk of bij riten, maar totaal bij jezelf. Geen theorie – zelfs niet over het taoïsme – geen koans, geen lineage – en ook geen dagelijkse zitmeditatie.
Er zijn twee taozen oefengroepen, die ieder éénmaal per maand samenkomen. Het programma is vijf kwartier een zit- en loopmeditatie, een half uur een korte inleiding door één van de groepsleden met een kringgesprek, een pauze, vervolgens ruim een uur lichaamsbewustzijn-oefeningen en een afsluiting met een kwartier zitten.

Hoe ziet de beoefening er buiten deze bijeenkomsten uit?
Rien: 'In het begin raadde Maarten aan om veel te zitten, maar later liet hij dat aan de mensen zelf over. Het gaat hem om het bewustzijn, om het doen. Let op hoe je de dingen doet, en doe de dingen vooral met plezier, zei hij altijd. Als je het plezier vergeet, wordt het dwang. Als je tegen jezelf zegt: en nu ga ik eens heel bewust mijn kopje thee drinken, dan verkramp je. Maar als je het met plezier doet, dan komen de dingen vanzelf. Steeds weer het herinneren van jezelf voelen in het doen.'

Is het niet lastig om geen instructie te krijgen, zoals dagelijks zitten?

Rien: 'O absoluut! Als je een oefening voorgeschreven krijgt, zoals een half uur zitten met de verzekering dat het dan vanzelf wel komt, dat is makkelijker en het kan natuurlijk ook komen. Als je dat voorschrift niet hebt is het veel moeilijker. Je moet het uit jezelf halen. Maarten heeft het óók over oefenen – maar ik heb er jaren over gedaan om te ontdekken wat hij daar mee bedoelde. En ik weet het nog steeds niet precies.'

Onno: 'Niet oordelen, is mijn oefening geweest. En die belangstelling. En het begrip 'zachte ogen'. Daarmee ga je als vanzelf ook glimlachen en krijg je een ontspannen staat waardoor je als vanzelf één bent met de dingen... Ik doe ook sesshins bij Ton Lathouwers en in de Pyreneeën bij Lida. Dan moet ik altijd erg wennen aan de rituelen! Tegelijkertijd is het ook prettig om in zo'n structuur te zitten. Maar destijds raakte het praktische van Maarten me, wars van rituelen en symbolen. En de manier waarop hij sprak, heel warm. Ik kon met tranen in mijn ogen naar heel simpele thema's luisteren.'

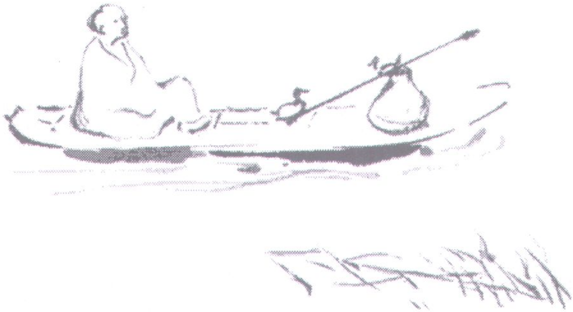
Rien en Onno praten met veel genegenheid over Maarten Houtman.

Het moet een heel bijzondere man zijn! Wat is zijn geschiedenis en wat is de tao in taozen?

Onno: 'Maarten heeft bij Graf von Dürckheim gezeten. Daar heeft hij zen geleerd'

Rien: 'Maar dat was meer om uitdrukking te geven aan zijn eigen ervaring. De basis is zijn jeugd in Indië, als klein jongetje op een plantage, de overweldigende natuur en de verhalen van zijn baboe, de oude mythologie. Dat is zijn voedingsbodem. Later is hij terechtgekomen in een Jappenkamp, en toen heeft hij echt terug moeten gaan naar zijn eigen ervaring. Hij heeft toen ook een bijzondere man ontmoet die hem hierbij hielp, een oude Rus. Ook is Maarten geïnspireerd door Krishnamurti.

Zen sprak hem aan om zijn eigen ervaring vorm te geven – maar de Japanse elementen vond hij beperkend. Het moet niet in een hokje of een vakje, het is onuitsprekelijk. Dat komt van Indië, het onverklaarbare, het mysterie ... De dingen verstaan die nog vóór de woorden liggen, dat doe je met je lichaam. En dat is de verbinding met het taoïsme, de weg die geen weg is, op het moment dat je zegt dat het een weg is, is de weg weg. Dat laat je volledig ontheemd achter. En dan moet je!'

Het oefenen van de lichamelijke ervaring krijgt tijdens de maandelijkse bijeenkomsten vorm door middel van de oefeningen van Feldenkrais: 'Heel kleine bewegingen waardoor je je superbewust wordt van je eigen lichaam.' Dat deze methode gebruikt wordt is min of meer toeval: Maarten had een leerlinge die dit introduceerde. Maar ook wat lichamelijke beoefening betreft geldt volkomen vrijheid. Rien: 'Maarten zei altijd: je moet belangstelling hebben voor je lichaam. Dan komt de beoefening vanzelf.'

Hoe is de relatie met de Kanzeon sangha? Kanzeon en taozen zijn sinds 1990 buren, en delen de zendo. Maarten en Nico kennen elkaar al langer: Nico is een leerling geweest van Maarten en ze hebben allebei les gehad van Graf von Dürckheim.

Onno: 'We zijn lid van Kanzeon maar we maken er geen deel van uit. Er is een soort verwevenheid in vrijheid!'

Rien: 'Wat ik van Maarten begrepen heb is dat Nico mensen toch een pad wilde bieden. Maarten niet.'

Na afloop van het interview fiets ik terug met Onno over het donkere pad langs het IJ. Ik moet denken aan de hartsoetra: Geen weg, geen inzicht, geen bereiken en geen niet-bereiken. Ik voel mijn handen op het stuur en de wind in mijn gezicht, en zo beoefen ik taozen. Zo dichtbij kan het zijn...

Meer weten over de taozengroep en over Maarten Houtman: www.taozen.nl

Binnenkort verschijnt een boekje met gesprekken tussen Maarten Houtman en Nico

Door **Henk van der Geest**

Hanshan

Hanshan

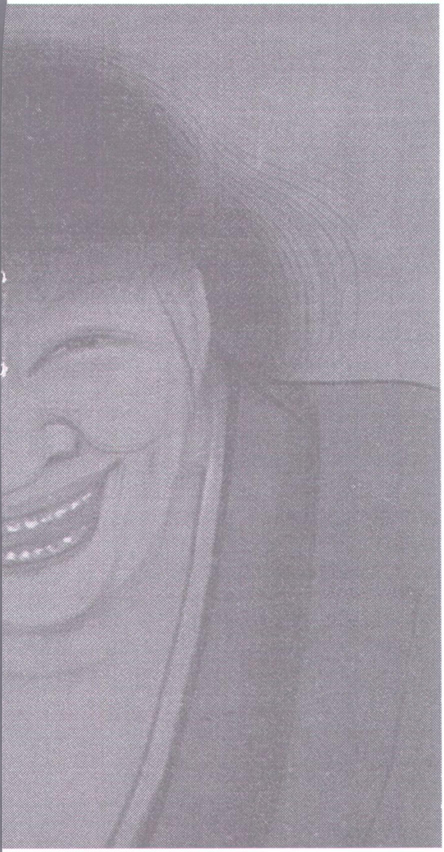
De Chinese kluizenaar Hanshan leefde waarschijnlijk rond 800 na Chr. Veel is er over hem niet bekend. Hij groeide op als zoon van een hereboer en zette het bedrijf van zijn vader nog enige jaren voort. Maar erg lang heeft hij dat niet volgehouden. Hij liet op een gegeven moment bezit en carrière achter zich en wijdde zich aan boeddhistische en taoïstische meditatie en studie.

Hij trok zich terug uit de wereld en leefde als kluizenaar op de Koude Berg. De meester van De Koude Berg werd hij wel genoemd:

Ik woon op deze berg
Aan ieder onbekend
Tussen witte wolken
Ben ik steeds alleen

Van al het materiële heeft hij afstand gedaan. En hij wordt volledig éen met zijn omgeving, waar hij intens van genieten kan:

Het hart van mij lijkt op de volle herfstmaan
Die helder zich weerspiegelt in de vijver.
Niets dat zich daarmee vergelijken laat!
Hoe wilt u dan dat ik het zou verklaren?

Zijn verzen zijn van een ontwapenende helderheid en eenvoud, maar hoe rijk aan inhoud!

Ik ben neergestreken in dit diepe woud,
Van afkomst ben ik eigenlijk een boer.
Omdat ik van eenvoudige komaf ben
Heb ik ook nooit geleerd hoe je moet vleien.
Mij zullen aardse schatten niet bekoren,
Zorgt u dat u uw eigen Parel vindt.
Hoe zou ik met de stroom mee kunnen drijven,
Op eindeloze golven als een eend?

Het heldere water glinstert transparant,
Tot op de bodem kun je vrijelijk zien.
Wanneer niet één Zaak meer het hart bezet,
Kunnen Verschijnselen het niet doen tollen.
En als in het hart geen Wanen meer ontstaan
Is het voor eeuwig vrij van Wisselingen.
Wanneer je Weten hiertoe is gevorderd,
Weet je dat Tegenstelling niet bestaat.

De kluizenaar ontvliedt de mensenwereld,
Hij brengt zijn nachten in de bergen door.
Groene lianen hangen her en der
Terwijl het blauwe beekje ruist en ritselt.
Geweldig, zoals hij genieten kan!
Zijn zuivere plezier is onbegrensd.
Bevrijd van wereldse bezoedelingen -
Zijn hart is rust, zoals de witte lotus.

Amitofo

door **André van der Braak**

Van 19 juli tot 8 augustus 2009 werd door de Taiwanese boeddhistische organisatie Foguangshan, waarvan de tempel op de Zeedijk ook deel uitmaakt, het 'boeddhisme in China' programma georganiseerd. Het programma was gericht op wetenschappers met een belangstelling voor onderzoek naar Chinees boeddhisme. Er deden 24 wetenschappers mee, veel Amerikanen, een paar Chinezen, Singaporeanen, Koreanen, en een enkele Europeaan. Onze Zensor-redacteur was ter plekke en brengt verslag uit.

We begonnen onze reis aan de oostkust in Sjanghai, waar we werden ontvangen in de Pumen Vihara, de Foguangshan 'tempel' daar. Een eerste kenmerk van het boeddhisme in China werd al meteen duidelijk: omdat Foguangshan uit Taiwan komt, is het hen niet toegestaan om boeddhistische tempels in China te

runnen. De Pumen Vihara bevond zich daarom op de twintigste verdieping van een kantorencomplex, en stond technisch gezien ook niet als 'tempel' te boek, maar als een soort ontvangstruimte.
We reisden eerst naar Suzhou, waar we in een andere Foguangshan 'tempel' logeerden: de Jiaying Huiguan Art Gallery. Hier vormde een kunstgalerie de dekmantel voor de boeddhistische beoefening. Vervolgens reisden we naar Wuxi, waar we een groot boeddhistisch paleis bewonderden, dat door de overheid als toeristische attractie was neergezet. Het geheel deed meer denken aan een katholieke kathedraal dan aan een boeddhistische tempel: dit is blijkbaar het beeld van het boeddhisme dat de Chinese overheid aan de toeristen wil tonen. In Yixing logeerden we in de Dajue Tempel van Foguangshan: ditmaal wel een echte tempel, omdat een lokale Chinees bereid was gevonden om als abt te fungeren. 's Ochtends deden we mee met het sutra-chanten, o.a. de Prajñaparamita hart sutra in het Chinees. Daarna gingen we naar Yangzhou, waar we in een Foguangshan 'tempel' logeerden die als bibliotheek was opgezet.

Nadat we de eerste vijf dagen rond Sjanghai hadden rondgereisd van tempel naar tempel, ging het nu per vliegtuig naar het hoofddoel van onze reis: de middelgrote provinciestad Xi'an ('slechts' 4 miljoen inwoners) in het midden van China. Vroeger was dit Chang'an, de hoofdstad van China. Met name op het hoogtepunt van de Chinese beschaving, de Tang-dynastie (618-907), was dit een bloeiende metropool, die met een miljoen inwoners de grootste stad ter wereld was. Ter vergelijking, wij in West-Europa stonden toen nog in de modder voor onze ongeletterde keizer Karel de Grote te juichen.

In Xi'an volgden we veertien dagen lang een intensief programma. We logeerden in een hotel dat geheel en al in fake Tangstijl was opgetrokken, vlak naast de Da Cien tempel, waar de beroemde pelgrim en vertaler Xuanzang (602-664), die naar India reisde en vele Mahayana-sutra's mee terug naar China bracht, zijn vertaalwerk deed. Aan de nabijgelegen Northwest University kregen we elke ochtend college over de geschiedenis en de cultuur van het boeddhisme in China van Chinese hoogleraren. Daarna lunchten we in de monniksvertrekken van de Da Cien tempel. 's Middags waren er excursies naar de vele boeddhistische tempels rondom Xi'an. Immers, zes van de acht boeddhistische scholen in China zijn in Chang'an ontstaan: Vinaya (nadruk op de leefregels), Madhyamika (van Nagarjuna), Yogacara (alles is bewustzijn), Esoterisch boeddhisme

(tantrisch boeddhisme en Vajrayana), Huayan (gebaseerd op de Avatamsaka sutra), en Zuivere land boeddhisme. Alleen Tiantai (gebaseerd op de Lotus sutra) en Chan (Zen) ontstonden buiten Chang'an. Tijdens veel van onze bezoeken aan de tempels werden we door de abt ontvangen met thee, kregen we stapels folders mee, en wilde de abt een dialoog aangaan met de buitenlandse boeddhistische wetenschappers. Steevast moesten we ook op de foto – ons gezelschap had blijkbaar een statusverhogende potentie in China.

Uit de overweldigende wirwar van indrukken elke dag rees langzaam maar zeker een beeld op van zowel de geschiedenis van het boeddhisme in China, als de huidige staat ervan. In tegenstelling tot bijvoorbeeld in Japan dacht men in China nooit zo sterk in termen van scholen. Tijdens een bezoek aan een tempel waar elke dag de Lotus sutra werd gereciteerd dacht ik, dat zal dan wel een Tiantai tempel zijn. Maar toen ik onze gids vroeg van welke school deze tempel was, lachte hij en zei hij 'van de school van het boeddhisme'. De acht scholen van Chinees boeddhisme zijn constructies achteraf, en werden door de beoefenaren van die tijd niet als zodanig ervaren.

Vandaag de dag is het boeddhisme in China aan het opkrabbelen van een jarenlange onderdrukking. Tijdens de Culturele Revolutie van 1966 werden veel boeddhistische tempels geplunderd en beelden vernield. Tien jaar daarna mocht er voorzichtig weer aan boeddhisme worden gedaan. Nu gaat het in een sneltreinvaart. Overal worden tempels herbouwd en gerestaureerd (in fake Tangstijl). En de Chinese overheid werkt daar volop aan mee. Maar het boeddhisme wordt meer gewaardeerd om zijn culturele aspecten dan zijn religieuze en filosofische inhoud. Om het Chinese eenheidsgevoel te versterken wordt het roemruchte boeddhistische verleden volop onder de belangstelling gebracht (net zoals in Nederland Spinoza alom wordt gewaardeerd zonder dat zijn filosofie serieus wordt genomen).

En hoe staat het nu met chan in China? Ik had gehoopt nog wat authentieke Chinese chanmeesters tegen te komen. Maar in de meeste tempels wordt niet gemediteerd, hooguit wordt er wat zuivere landbeoefening gedaan. Er zijn ook eenvoudigweg te weinig goede leraren. De Culturele Revolutie heeft een hele generatie Chinese boeddhisten weggevaagd. Wat nu in de tempels wordt aangetroffen zijn enerzijds rondschuifelende tachtigjarigen die hun levensja-

Tiantai Guanyin

ren uitdienen, en anderzijds ambitieuze dertigers, die het boeddhisme willen opstoten in der vaart der volkeren. De generatie daartussen, die nu het voortouw zou moeten nemen wat betreft beoefening, ontbreekt. Alleen in Gaomin Tempel in Yangzhou was een echte zendo te bewonderen, waar ook regelmatig sesshins werden gehouden. De meditatiemeester die ons rondleidde liet een waaier zien met daarop de karakters voor 'amitofo', een mantra uit het zuivere landboeddhisme. De monniken gebruiken deze waaier aan het begin van hun meditatie om zichzelf koelte toe te wuiven. Als ze eenmaal gesettled waren in hun meditatie, legden ze de waaier neer. Misschien een idee voor ons zen centrum?

Over enkele decennia zal het boeddhisme weer volop bloeien in China, als de ontwikkelingen in dit tempo doorgaan. Misschien ligt de toekomst van zen niet in Japan, niet in de VS, niet in Europa – maar toch weer in haar bakermat, China …

Allocentrisme

Door **Chris Thompson**

Het was een intiem gebeuren. Wij zaten naar de film over Maarten Luther (EO, 31/10) te kijken. Voor ons doen was het laat op de avond, wij hadden ons wakker moeten schudden en zaten dicht bij elkaar, mijn geliefde en ik. Het verhaal was ons niet helemaal onbekend maar het bracht ons een totaal beeld over het leven van Maarten. Aan het einde van de film bedankte hij zijn echtgenote voor haar liefde, dat zij hem lief heeft. Ik dankte spontaan mijn geliefde dat zij mij lief heeft, een hand streek zachtjes een ander.

Midden in de nacht werd ik wakker. Niets bijzonders, maar deze keer kwamen bij mij thema's van de film terug. Niet het verhaal, maar de subtekst. Het ging over vrijheid. Een lijst vormde zich in mijn denken, over de fundamentele vrijheden die voor ieder mens zouden moeten gelden. Niet uit religieuze gronden, maar hardop denken over de fundamentele omstandigheden voor een menswaardig bestaan.

Hier zijn ze dan, de 5 fundamentele vrijheden voor een menswaardig bestaan:
Vrij zijn van geweld
Vrij zijn van honger
Vrij zijn van dakloosheid
Vrij zijn van analfabetisme
Vrij zijn van manipulatie

Maarten Luther door Lucas Cranach

Alles is relatief, armoede is relatief hoorde ik Zalm ooit zeggen, maar bij een totaal gebrek van één van deze is de mens niet vrij en leidt dus geen menswaardig bestaan. Bijna vanzelfsprekend, maar denk er eens over na.

Ze spelen op elkaar in. In onze samenleving werkt analfabetisme manipulatie of honger in de hand; in een oorlogszone zijn alle 5 simultaan in beeld? Wat is armoede; welke combinatie van de 5 constitueert armoede?

Ik wil nu deze thema's niet verder gaan uitwerken, een andere keer misschien wel. Het gaat mij momenteel om hoe ik tegenover het gebrek aan deze vrijheden sta. Ik ben vrij van ze allemaal, zeker van de eerste 4 en sinds mijn pensionering in toenemende mate van de vijfde. Ik heb geen reden tot klagen en geen reden tot

lijden, al is er een restantje manipulatie uit het verleden nog voelbaar.

Als ik dan vrij van deze kwalen ben, hoe sta ik tegenover anderen? Ben ik vrij van manipulatie in mijn handelen, hoe staat mijn beeldvorming over bijvoorbeeld analfabetisme, werken mijn bestedingen deze kwalen anderen in de hand al is dat op een zeer indirecte manier? Kortom, hoe sta ik in de wereld? Hoe sta ik in de zendo?

In de theravada traditie is er een gebed over het aanbieden van mededogen. Na een opsomming van verschillende vormen van lijden wordt de wens uitgesproken dat alle levende wezens vrij moge zijn van lijden. Nu valt het mij op dat bij een gebrek van een of meer van de fundamentele vrijheden, verschillende vormen van lijden kunnen ontstaan. Je zou kunnen zeggen dat de fundamentele vrijheden een basis leggen voor het vrij zijn van lijden. De oorzaken zo veel mogelijk wegnemen, mogelijk met wortel en tak uitroeien, is een voorwaarde voor verbetering. In het Mahayana zijn mededogen en wijsheid de twee vleugels van de traditie. In elke situatie werken deze samen om inzicht te creëren, of andersom, inzicht brengt mededogen en wijsheid voort. Een wens dat anderen vrij mogen zijn van lijden, leidt tot actie.

Hoe zit dat met andere religies? Het gaat niet over wat zij geloven maar hoe zij staan tegenover fundamentele vrijheden. De film over Luther ging over zijn gevecht tegen geweld, analfabetisme en manipulatie. Dankzij hem zijn wij een stuk verder gekomen, maar willen religies écht dat alle mensen vrij zijn van de 5 kwalen?

Een persoonlijk antwoord: lang geleden heb ik op mijn computer het woord 'ahímsa' geplakt. Ik lees het elke dag. In zijn eenvoud overtreft dit woord alle theoretiseren in religies en tradities, en geeft een grondslag voor een heilzaam leven.

In de Zendo kan ik focussen op deze levenshouding. De morele richtlijnen van de tradities helpen mij het een of ander te herinneren. Niet dat ik dit altijd doe, maar het behoort tot de mogelijkheden. En de Bodhisattva beloften uitspreken, mystiek of reële politiek? Wie Bodhisattva's gekend heeft, zal niet gauw kiezen voor het eerste. Ik heb ze gekend in de christelijke en boeddhistische tradities, mensen die niet ophielden het lijden van anderen te verzachten, hun lijden ook deelden tot het einde toe. Niet perfecte wezens, geen heilige boontjes, maar zonder meer allocentrisch levend. Een paradox is dat om dit te doen moet je jezelf goed kennen, maar dat kun je ook in de zendo doen. Eigenlijk geen paradox!

Gelezen: artikel van André van de Braak in Zensor, Herfst 2009; November nieuwsbrief van Nico; 'Westers Boeddhisme' van E.L.Hoffmann (Lama Govinda), Asoka 1998; Paul Scheffer in 'Mug magazine' november 2009.

tekening Rita Hofland

Zen in China

door **Jacky Demmers**

De Straat van Goede Deugden en Liefdadigheid heeft twee gezichten. 's Nachts, in het licht van de lantaarns, is dit het domein van de hoerenlopers, kroegtijgers en drugdealers. Wordt het gebral van een dronken cafébezoeker begeleid door de muziek uit de open deur van het etablissement dat hij zojuist verlaat. Lopen de gemoederen vaak zo hoog op, dat een handgemeen niet zelden het resultaat is.

Maar als 's ochtends de zon weer op gaat en de reinigingsdienst de laatste zatlap van het trottoir heeft gespoten, is er ineens een heel andere straat. Uit eettentjes ontsnappen de aroma's van exotische gerechten. Kleine winkeltjes vertonen hun verleidelijke koopwaar in fraai opgemaakte etalages. De luiken van supermarkten ratelen omhoog zodat hun koopwaar aan het daglicht treedt. Om mij heen wordt gefluisterd, geroepen en geschreeuwd: proef mij, eet mij, koop mij!!

Voordat ik me aan de verleiding en de begeerte overgeef, voordat ik mijn geheime liefde bezoek, wil ik mijn ziel reinigen. Daarom ben ik op weg naar de tempel die zich uit deze wereldse modder verheft gelijk een lotus.

De hoofdpoort van de tempel bestaat uit drie ingangen. Een hoog centraal middendeel, geflankeerd door twee kleinere. Elke opening heeft een dak van glanzend, geel geglazuurde pannen. De kroonlijsten eindigen in draken. Zij beschermen het heiligdom en de wijk. Elke dakpunt krult vrolijk omhoog. Zo verwelkomen ze elke bezoeker met hun eeuwige glimlach.
De grote poort is de ingang voor de monniken en nonnen. Ik behoor niet tot die klasse. Dus maak ik gebruik van één van de kleinere poortjes. Ik sla rechtsaf en beklim de grijze stenen trap. Elke tree, elke stap, een symbool naar de hoogste verlichting. Boven aangekomen draai ik naar links. Voor mij bevind zich een hoge langwerpige hal met de ingang in het midden.
Ooit slingerden hier vele schoenen voor de deur. Ooit gold het als respectloos dit heiligdom geschoeid te betreden. Maar de moderne mens heeft geen tijd meer voor respect.

Wanneer ik met mijn linkervoet over de hoge drempel stap,valt een strook zonlicht door de in rood lakwerk gevatte ramen. Onbedoeld baant zich zo een pad naar het altaar dat uit meerdere verdiepingen bestaat. Bovenop, tussen twee lantaarns, troont het bronzen beeld van de Compassievolle Avalokistesvara Bodhisattva. Haar vele armen omcirkelen haar lichaam. Elke hand houdt een voorwerp vast. Ik zie een lotusknop, een zwaard. Ergens steekt een speer uit. Ik ontwaar een pijl en boog. Maar er zijn ook een aantal voorwerpen die ik niet kan duiden.
Eerlijk gezegd boezemt Guan Yin me in deze gedaante altijd een beetje angst in. Met al die krijgszuchtige attributen heeft ze meer weg van een roofzuchtige spin in haar web. De vriendelijke godin die haar tranen opvangt in een vaasje is me liever. ‘Daar zijn ze weer,’ denk ik. ‘Voorkeur en afkeer!’

Ik loop met gevouwen handen naar voren. Uit een koker die naast een tafeltje staat pak ik een paar wierookstokjes en loop naar het altaar. Op de onderste etage staat een zwart gelakt wierookvat bewerkt met gouden draken. Ernaast staan twee brandende kaarsen. Ik buig en houd de stokjes in een vlam tot ze gloeien. Dan breng ik ze naar mijn voorhoofd, en steek ze in het vat. De geur

stijgt naar het rijk bewerkte plafond. Kleine wolkensliertjes drijven op de luchtstroom mee. Te midden van de wierookwolken verschijnen de Boeddha's, beweert men.

De Boeddha's die ik zie zijn voornamelijk toeristen. Ze bewonderen de grote houten vis en de gong, de fraai geschilderde lotusbloemen langs de randen van het plafond. Ze verbazen zich over de leverkleurige tabletten met de afbeelding van Guan Yin. Die bedekken de wanden van boven naar beneden en gaan steeds vergezeld van Chinese karakters. Ik ben een vreemde hier. Een analfabeet. Ik versta de taal niet, noch kan ik haar schrift lezen. Zijn dit sutra teksten?

Ik spreek een dame in fluorescerend vestje aan. Zij heeft al mijn handelingen nauwlettend in de gaten gehouden. Gelukkig spreekt ze Engels. Met een vriendelijke glimlach vertelt ze dat elk tablet de naam draagt van een gulle gever die een substantiële bijdrage heeft geleverd aan de bouw van de tempel.

Er rest nu nog één ding. Ik gooi wat klein geld in een houten blok. Uit een doorzichtige plastic container pak ik één van de vele gele kokertjes. Als ik het ontrol lees ik:

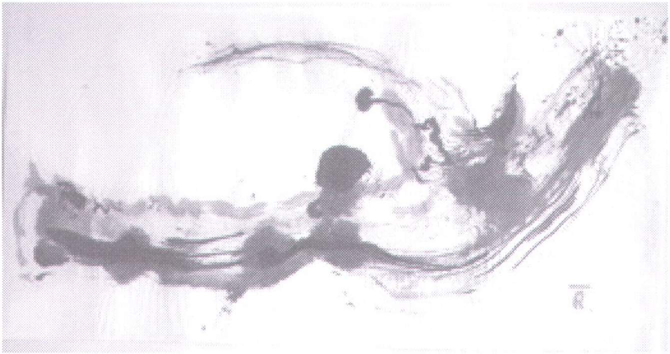
Treat your friends properly, and be on good terms with your foes.
Open your heart to be patient with others.
And broaden your mind to leave them alone.

Ik laat de vredigheid van de tempel achter met een opdracht: kshanti, geduld.

Ik sla links af en meng me tussen de vele voetgangers. Hier moet je voortdurend op je hoede zijn. De stoep is erg smal. Ik beland dan ook herhaaldelijk op de rijbaan. Luid vloekend, toeterend en gebarend maken fietsers en automobilisten hun ongenoegen kenbaar. 'Opzouten! Dit is ons terrein!'. Op de hoek van een steegje hangt een groepje junks rond. Elke voorbijganger wordt geobserveerd en gewogen: rollen, beroven of oplichten? Zonder aandacht en oplettendheid overleef je het hier niet. Ik loop de Voorspoedbrengende Wind steeg in. Het is er smal en donker. De huizen staan er dicht op elkaar. Hier bevindt zich mijn favoriete supermarkt. Vijf verdiepingen Chinese waar. Van wasabinootjes tot Japanse keukenmessen. Van Boeddhabeelden tot meubelen.

Maar vandaag heb ik geen tijd. Er wordt op mij gewacht...

De Gelukbrengende Brug bekijkt zichzelf in het water. Ik heb echter geen oog voor haar schoonheid. Nog een paar stappen en ik sta oog in oog met mijn

tekening Rita Hofland

geliefde: Ming Ya, boekhandel aan de straat van de Goede Menselijke Eigenschappen. Ik neem de twee treetjes en open de deur. Voor mij ligt een lang, smal pand. Van de vloer tot het plafond bedekken boeken in de meest uiteenlopende talen en formaten de muren. Er tussen staan vitrines met jadekettingen en lakzegels. Andere kasten stellen glimglanzende spulletjes tentoon.
In dit el dorado laat ik mijn begeerte de vrije hand. 'Hebben, hebben. Kopen, kopen', raast het door mijn kop. Hier ga ik nooit zonder iets de deur uit.

Deze keer ontdek ik een wel heel speciaal boekje. Het is kleiner dan mijn hand. De voor- en achterkant zijn bekleed met geelgrijs brokaat. Het bevat slechts een paar dikke bladzijden. Maar schijn bedriegt. Wanneer je het opent, ontvouwt het zich als een harmonica. Gouden spatjes dartelen over de eerste en laatste pagina, als vogels in de zomerzon. In de romige blankheid van het lege papier ligt alles besloten. De oneindige mogelijkheden van dit leven. Het mysterie van de dood. De aaneen geregen bladzijden tonen me de onderlinge afhankelijkheid van alle dingen. Voor mij is dit wijsheid in haar uiterste vorm.
Ik reken af bij de kassa en verlaat de winkel. Met het ultieme zenboek in een miniem plastic tasje loop ik naar de Kromme Waal. Ik steek de brug over naar de Binnenkant. Het is donderdagochtend elf uur. Vóór de studieklas begint heb ik nog even tijd voor een kopje koffie.

Zen in China?
Zen ligt op straat en China bevindt zich op een steenworp afstand van de zendo.

*De gebruikte straatnamen zijn de vertaling van de Chinese benamingen voor de Zeedijk, de Stormsteeg en de Gelderse Kade. De naam van de Gelukbrengende brug is verzonnen.

De Sangha

Naam: **Willemien de Leeuw**
Zenpraktijk sinds: **voorjaar 2008**
(achteraf gezien; zie onder)

Wat was voor jou destijds de aanleiding om aan zen te gaan doen?
Ik kom uit het Tibetaans boeddhisme, ben daar zo'n negen jaar actief en intensief mee bezig geweest. Maar het was het nooit helemaal. Ik had steeds meer de behoefte om alleen maar te zitten, met open aandacht voor wat zich aandient, wat het ook is (zen heeft daar een Japans woord voor dat ik vooralsnog maar niet kan onthouden...). Dus dat ben ik op een gegeven moment zelf maar gaan doen, op mijn zolderkamertje annex meditatiekamertje. Nu blijkt dat dat inderdaad de zenmethode is.

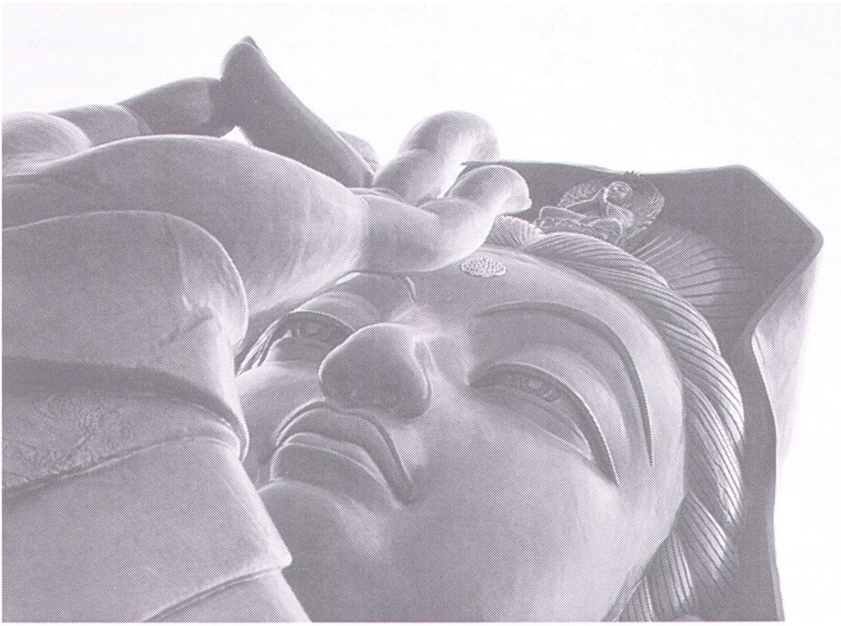
Verder keek ik af en toe de agenda van boeddhistische centra door, en bezocht ik een paar andere centra, op zoek naar iets anders. Nadat ik in september bij de open dag van Kanzeon Amsterdam was geweest, kwam ik helemaal blij thuis. Had ik nu echt gevonden wat ik zocht? Nu kan ik zeggen dat dat zo is: de afgelopen maanden ben ik thuisgekomen. Dat is een bijzondere ervaring waarvoor ik heel dankbaar ben.

Waarmee vermaak je je op het kussen?
Gedachten als horden wilde paarden voorbij zien razen, totdat het wat rustiger wordt. Terug naar de adem. Verder 'zitten als een berg.' Dat werkt sterk door in het dagelijks leven.
Thuis doe ik naast het gewone zitten regelmatig tonglen, een meditatie ter beoefening van mededogen, voor anderen maar ook voor jezelf. Ook mediteer ik regelmatig op vergankelijkheid. Geïnspireerd door het Satipatthana soetra heb ik daar een eigen vorm voor gevonden.

Ik vind het prettig om te zitten, het liefst wat langer achter elkaar. Misschien heb ik meer tijd nodig dan een ander, ik weet het niet. Maar de avondzazen ervaar ik vaak als erg kort. Dan gaat opeens de gong en heb ik het idee dat we nog maar vijf minuten zitten. Maar ja, in meditatie lijkt de tijd soms wel elastiek.
Ik vind het een voorrecht dat er in mijn leven ruimte en gelegenheid is om te zitten.

Waar spoort zen je toe aan?
Het is al een tijd geleden dat ik in mijn hart de keuze heb gemaakt om de Boeddhaweg te volgen. Zen (en met name de bodhisattvagelofte) is daarbij een voortdurende bron van inspiratie.

Wat leidt je af van je zenbeoefening?
Vermoeidheid en onverwachte narigheden... Dan gaat er soms wat tijd voorbij voordat ik weer op het idee kom om de zaak vanuit zen-perspectief te bekijken.

Welk zenboeddhistisch woord spreekt je het meest aan?

Mededogen. Voor mij belichaamt dat de essentie van de bodhisattva. Misschien zou je kunnen zeggen dat mededogen al het andere in zich draagt. Daar ligt ook mijn grootste verlangen: om mededogend te kunnen zijn. Maar ik merk dat ik het niet kan afdwingen. Soms valt het me toe, en dat is dan een moment van genade, maar vaak is het ook mijlenver weg.

Wat is voor jou de grootste valstrik in zen?

Denken dat ik het weet. En toch weer stiekem dingen tot een concept maken, en dus deuren dicht doen, dingen vastzetten, de stroom onderbreken.

Mededelingen

City-sesshin

Winter: 28 t/m 30 dec, 9:30-17:30 u. Bijdrage hele sesshin €85 of €41 per dag. Olv Niko Tydeman Sensei, Lida Kerssies en Meindert van den Heuvel. Opgave vooraf bij het secretariaat noodzakelijk.

Zitten in 2010

Vanaf 4 januari is er weer avondzazen van 20-22u.
Maandag: André van der Braak
Dinsdag: Niko Tydeman
Woensdag: Lida Kerssies
Donderdag: Meindert van den Heuvel

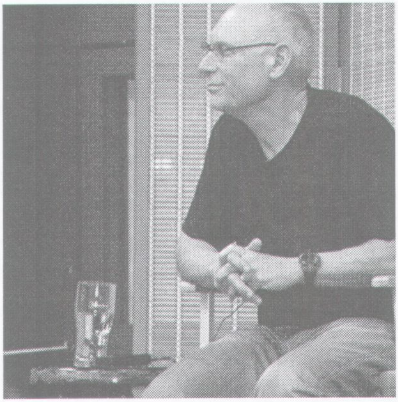
Introductiecursus 18–19.30
o.l.v. Joke Huiberts: donderdag 7 januari t/m 18 februari
Vervolg introductiecursus 18–19.30
o.l.v. Jacky Demmers: maandag 11 januari t/m 15 februari
Dinsdagochtend zazen 10-12 o.l.v. Lida Kerssies

Studieklassen

De nieuwe studieklas van Niko is van donderdag 28 januari t/m 18 maart, 10 – 11.30: Nederlandse mystiek (Beatrijs van Nazareth, Hadewych en Jan van Ruusbroec). Op de maandagavond begint André van der Braak met de Genjokoan van Dogen, aan de hand van een zelfgemaakte nieuwe vertaling. Voor opgave, informatie en/of een exemplaar van de tekst: avdbraak@xs4all.nl

Zenweekenden

30/31 jan en 27/28 feb olv Niko Tydeman Sensei, Lida Kerssies, Meindert van den Heuvel en André van der Braak, za 15 – 21 u en zo 10 – 17 u. Bijdrage €65 voor het hele weekend, €41 per dag, inclusief maaltijden.

Ameland

Van 12 tot 20 januari 2010 vindt op Ameland de jaarlijkse Great Sangha Gathering plaats o.l.v. Genpo Roshi. Informatie en opgave via www.bigmind.org/Ameland_2010.html

Thema voorjaarsnummer

De volgende Zensor is gewijd aan vreemdgaan (zie het redactioneel). Wie aan dit nummer een bijdrage wil leveren, kan de kopij uiterlijk 1 februari sturen naar j.oskamp1@chello.nl

Het hart van meditatie

is stil en leeg te zijn

terwijl alles voortdurend verandert

www.taozen.nl

Zensor... is

en een open forum voor
alle leden van de Sangha.

Redaktie
André van der Braak
Gertjan Mulder
Jacqueline Oskamp
Gita Sonnenberg
Beeldredaktie & opmaak
Marjan Gerritse
Medewerkers
Henk van der Geest
Sophie Hendriks
Rita Hofland

Redaktieadres
André van der Braak
e avdbraak@xs4all.nl
Jacqueline Oskamp
e j.oskamp1@chello.nl
t 020–6712 415

Kopij
mailen naar André
of Jacqueline
of via de Zendo.

nks) en ShiDe,

rt theorie en
chte,
terwijl ShiDe praktijk en contact
met de wereld symboliseerd.
National Museum, Tokyo.

Zensor... 4 nummers per jaar
van zomer t/m voorjaar.

Zensor maakt deel uit van het groot- en klein abonnement

De Zensor komt in de zendo te liggen en alle abonnement-houders kunnen hun exemplaar *met hun eigen naam erop* **meenemen.**

De Zensor zal ook nog steeds los te koop zijn voor € 3 per nummer.

Lotusvijver
Ieplaan 21
2565 LC Den Haag

22.XII.09
TNT POST